

AZƏRBAYCANDA KİÇİK VƏ ORTA BİZNESLƏRİN MALİYYƏLƏŞMƏSİNDƏ İNNOVASİYALARIN TƏTBİQİ

UOT 330.341.1:62
DOI:10.30546/3006-0346.2024.4.82.94

ƏLİ HƏSƏNOV
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC),
doktorant

E-mail: hassanoff.ali@gmail.com,
a.hasanov@unec.edu.az

Giriş

Kiçik və orta sahibkarlığın (KOB) Azərbaycanın iqtisadi mənzərəsində həlledici rol oynamaq, məşğulluğa, innovasiyalara və iqtisadiyyatın diversifikasiyasına əhəmiyyətli töhfə vermək kimi ciddi potensialı vardır. Bununla belə, adekvat və dayanıqlı maliyyələşmə əldə etmək ənənəvi olaraq bu bizneslər üçün əsas problem olmuşdur. Son illərdə innovativ maliyyə mexanizmlərinin tətbiqi Azərbaycanda KOB-ların maliyyələşdirmə mənzərəsini dəyişib. Bu məqalənin məqsədi bu yenilikləri araşdırmaq, onların tətbiqi və KOB-un inkişafı və davamlılığına təsirinə diqqət yetirməkdir. Rəqəmsal maliyyə xidmətləri, kraudfunding platformaları, vençur kapitalı və hökumət tərəfindən dəstəklənən təşəbbüsləri araşdıraraq, bu tədqiqat Azərbaycanda KOB-un maliyyələşdirilməsinin cari vəziyyətinin hərtərəfli icmalını təqdim edir. O, həmçinin maliyyə əlçatanlığının və səmərəliliyin artırılmasında fintech-in roluna toxunur. Bu araşdırma vasitəsilə biz iqtisadiyyatda həm irəliləyişləri, həm də davamlı problemləri müəyyən etməyi, maliyyələşdirmə ekosistemində gələcək təkmilləşdirmələr üçün fikirlər və tövsiyələr təklif etməyi hədəfləyirik.

Əsas hissə

Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlıq iki qrupa bölünür: fərdi sahibkarlar (yəni hüquqi şəxs yaratmadan müəssisənin yeganə sahibləri) və mikro, kiçik və orta müəssisələr (yəni hüquqi şəxslər). Fərdi sahibkarlar əsasən kiçik biznesləri formalaşdırırlar, hüquqi şəxs kimi qeydiyyatı alanlar isə iki göstəriciyə görə təsnif edilir: işçilərin sayı və illik dövriyyə. [7]

Fərdi biznes və ya hüquqi şəxs kimi xidmət göstərməyindən asılı olmayaraq Azərbaycanda mikro, kiçik və orta bizneslərin (KOB) maliyyələşdirilməsində innovasiyaların tətbiqi, iqtisadi inkişafı sürətləndirmək və bazar rəqabətini gücləndirmək üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. KOB-lar ölkə iqtisadiyyatının vacib hissəsini təşkil edir və onların inkişafı iqtisadi artımın və məşğulluğun təmin edilməsində mühüm rol oynayır.

Azərbaycanda KOB-lar iqtisadiyyatın inkişafında və yeni iş yerlərinin yaradılmasında mühüm rol oynayır. Onlar ölkə iqtisadiyyatının müxtəlif sektorlarında fəaliyyət göstərir və ümumi iqtisadi aktivliyin artırılmasına mühüm töhfələr verir. Lakin KOB-ların inkişafı və rəqabət qabiliyyətinin artırılması üçün maliyyə resurslarına çıxışın yaxşılaşdırılması vacibdir. KOB-ların maliyyələşdirilməsində də bir sıra problemlərlə üzləşildiyi məlumdur:

1. Ənənəvi kreditlər: Bank kreditləri KOB-lar üçün əsas maliyyələşdirmə mənbəyi olsa da, faiz dərəcələrinin yüksək olması və zəminlik tələbləri bu kreditlərdən yararlanmağı çətinləşdirir.

2. Vəsaitlərin məhdudluğu: KOB-lar üçün nəzərdə tutulmuş vəsaitlər bəzən məhdud olur və bu da onların inkişafını ləngidir.

3. Əlverişsiz şərtlər: KOB-lar tez-tez əlverişsiz şərtlərlə üzləşirlər ki, bu da onların maliyyə yükünü artırır. Bu şərtlərə vergi ödənişləri və lisenziyaların alınması, böyük şirkətlərlə rəqabət aparmaq, yüksək texnologiyaların tətbiqi üçün vəsait çatışmazlığı, məhdud marketing büdcəsi və müştəri bazasının kiçik olması, risklərin idarə edilməsində kifayət qədər təcrübənin olmaması, infrastrukturun zəif olması və s. aiddir.

Bütün problemləri və digər amilləri nəzərə alaraq innovativ maliyyələşdirmə üsullarından istifadə etməklə KOB-ların maliyyə ehtiyaclarını qarşılamaq və onları inkişaf etdirmək üçün yeni imkanlar yaradılır. Aşağıda bu yanaşmalardan bəziləri qeyd olunmuşdur:

1. Rəqəmsal Bankçılıq və Fintech: Rəqəmsal bankçılıq və fintech (maliyyə texnologiyaları) vasitəsilə KOB-lar daha sürətli və əlverişli şərtlərlə maliyyə resurslarına çıxış əldə edə bilirlər. Fintech şirkətləri kreditlərin verilməsində sürətli və çevik yanaşmalar təklif edir, bu da KOB-ların maliyyələşməsində əhəmiyyətli rol oynayır.

2. Kütləvi Maliyyələşdirmə (Crowdfunding): Kütləvi maliyyələşdirmə platformaları vasitəsilə KOB-lar layihələri üçün geniş kütlədən maliyyə dəstəyi əldə edə bilirlər. Bu üsul, ənənəvi kreditlər-

dən fərqli olaraq, daha elastik və sürətli maliyyələşdirmə imkanı təqdim edir.

3. Maliyyə texnologiyalarının istifadəsi:

Blokçeyn texnologiyası, maliyyə əməliyyatlarının təhlükəsizliyini artırmaq və şəffaflığı təmin etmək məqsədi ilə tətbiq edilir. Blokçeyn texnologiyasından istifadə etməklə KOB-ların əldə etdikləri üstünlüklər bunlardır: Məhsulun istehsalından müştəriyə çatdırılmasına qədər bütün mərhələləri izləmək; Ağıllı müqavilələr vasitəsilə KOB-lar avtomatik və şəffaf müqavilə idarəçiliyindən faydalanmaq; Sürətli və təhlükəsiz maliyyə əməliyyatlarını, beynəlxalq ödənişləri və kriptovalyutalarla bağlı əməliyyatları həyata keçirmək; İstifadəçi identifikasiyası və autentifikasiyası üçün təhlükəsiz və etibarlı yol təmin etmək [1].

Son olaraq qeyd etmək olar ki, blokçeyn üzərində saxlanılan məlumatlar dəyişdirilməzdir və hər kəs üçün şəffafdır ki, bu da KOB-ların fəaliyyətlərini daha effektiv və təhlükəsiz şəkildə idarə etmələrinə kömək edir. O cümlədən, blokçeyn texnologiyası əsaslı smart kontraktlar müqavilələrin avtomatlaşdırılması və icrasının asanlaşdırılması üçün istifadə edilə bilər.

4. Sərmayə Kapitalı (Venture Capital): Vençur Kapital fondları KOB-ların innovativ layihələrinə investisiya edir və onların inkişafına dəstək olur. Bu yanaşma, xüsusən yüksək potensiala malik startaplar üçün əhəmiyyətli maliyyə mənbəyi ola bilər. Lakin vençur investisiyaların təşviq edilməsi üçün ölkənin kapital bazarı inkişaf etdirilməlidir.

5. İnnovasiya Fondları və Dövlət Dəstəyi: Dövlət tərəfindən yaradılan innovasiya fondları və dəstək proqramları KOB-ların inkişafını təşviq edir. Bu fondlar vasitəsilə KOB-lar yenilikçi layihələrinə maliyyə dəstəyi ala bilərlər. Bu dəstəyi bir neçə kateqoriyaya bölmək olar:

1. Maliyyə dəstəyi və qrantlar. Buraya innovasiya qrantları, start-up və innovasiya fondları, tədqiqat və inkişaf (AR-GE) dəstəkləri daxildir [4].

2. Vergi güzəştləri və investisiya dəstəyi.

3. Kreditlər və zəmanətlər.

4. İnfrastruktur və tədarük zənciri dəstəyi.

5. Qloballaşma və ixrac dəstəyi, ticarət missiyaları və sərəgilər.

Azərbaycanda KOB-ların inkişafını dəstəkləmək üçün müxtəlif dövlət proqramları və fondlar mövcuddur. Misal olaraq, Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən KOB-lara verilən

qrantlar və subsidiyalar vardır [5]. Azərbaycanda Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi (KOBİA) də yaradılmışdır ki, onun məqsədi aşağıdakı kimidir:

Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi (KOBİA) ölkədə mikro, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafını dəstəkləyən, onun tənzimlənməsində, mikro, kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin maraqlarının qorunmasında və problemlərinin həllində iştirak edən, sahibkarlara bir sıra xidmətlər göstərən, dövlət və özəl qurumların bu sahədə xidmətlərini əlaqələndirən və səlahiyyətli qurum kimi çıxış edən publik hüquqi şəxsdir [2], [3].

Agentliyin fəaliyyətinin məqsədi mikro, kiçik və orta sahibkarlıq fəaliyyətinin tənzimlənməsində iştirak etməkdən, bu sahədə beynəlxalq təcrübədə geniş tətbiq olunan və müasir tələblərə cavab verən çevik idarəetmə sisteminin və səmərəli əlaqələndirmə mexanizminin tətbiqi yolu ilə mikro, kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin ölkə iqtisadiyyatında rolunu möhkəmləndirməkdən, xüsusi çəkisini və rəqabət qabiliyyətini artırmaqdan, maliyyə resurslarına çıxış imkanlarını genişləndirməkdən və onlara institusional dəstək mexanizmlərini təkmilləşdirməkdən, dövlət və özəl qurumlarının bu sahədə fəaliyyətini əlaqələndirməkdən, regionlarda sahibkarlığın inkişafına əlverişli şərait yaradılmasına, bu sahəyə yerli və xarici investisiyaların cəlb edilməsinə nail olmaqdan ibarətdir [6].

Azərbaycanda İnnovativ Maliyyələşdirmə Perspektivləri

Azərbaycanda KOB-ların maliyyələşdirilməsində innovativ yanaşmaların tətbiqi üçün bir sıra tədbirlər həyata keçirilə bilər:

- Rəqəmsal İnfrastrukturun İnkişafı: Rəqəmsal bankçılıq və fintech şirkətləri üçün əlverişli mühitin yaradılması.

- Kütləvi Maliyyələşdirmə Platformalarının Təşviqi: Kütləvi maliyyələşdirmə platformalarının inkişafı və geniş kütlələr tərəfindən istifadəsinin təşviqi.

- Sərmayə Kapitalı və İnnovasiya Fondlarının Artırılması: Sərmayə kapitalı fondlarının yaradılması və onların KOB-lara yönəldilməsi.

- Təlim və Maarifləndirmə Proqramları: KOB-ların maliyyələşdirmə imkanları barədə məlumatlılığını artırmaq üçün təlim və maarifləndirmə proqramlarının həyata keçirilməsi.

Nəticə

Azərbaycanda kiçik və orta bizneslərin maliyyələşdirilməsində innovasiyaların tətbiqi, ölkənin iqtisadi inkişafına və rəqabət gücünün artırılmasına mühüm töhfə verə bilər. KOB-ların innovativ həllərə və texnologiyalara inteqrasiyası, onların maliyyə resurslarına çıxışını asanlaşdırmaqla yanaşı, əməliyyat effektivliyini və məhsuldarlığını artırır. Blokçeyn, fintech, və AR-GE kimi sahələrdə tətbiq olunan yeniliklər KOB-ların qarşısında duran maliyyə məhdudiyyətlərini aradan qaldırmağa və onların yeni bazarlara çıxışını təmin etməyə imkan verir.

Dövlətin verdiyi dəstəklər, o cümlədən qrantlar, vergi güzəştləri, kredit zəmanət fondları və digər təşviqlər, KOB-ların innovasiyaları mənimsəməsinə və tətbiq etməsinə kömək edir. Xüsusilə, KOB-ların innovasiya qabiliyyətini artırmaq üçün yaradılan inkubatorlar və akseleratorlar, təlim və məsləhət xidmətləri, onların bazarda rəqabət gücünü artırır və davamlı inkişafını təmin edir.

Bütün bu faktorlar, Azərbaycanda KOB-ların innovasiya əsaslı maliyyələşdirmə ilə dəstəklənməsi nəticəsində, onların daha dayanıqlı, rəqabətqabiliyyətli və gələcəyə yönəlmiş bir biznes ekosistemində fəaliyyət göstərməsinə şərait yaradır. Gələcəkdə, bu cür təşəbbüslərin davam etdirilməsi və genişləndirilməsi, ölkənin iqtisadi inkişafını sürətləndirmək və qlobal iqtisadiyyatda daha güclü bir mövqeyə sahib olmasına imkan yaradacaqdır.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Aslanlı, K. (2017). *Azərbaycanda innovasiya siyasətinin effektivliyinin artırılması yolları*. Bakı: Elm nəşriyyatı.
2. *Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişaf Agentliyinin Nizamnaməsi* (2018). Bakı: Azərbaycan Respublikası.
3. "Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi haqqında" *Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı* (2018). Bakı: Azərbaycan Respublikası. <https://e-qanun.az/framework/39263>
4. Qasımov, İ., Cəbiyev F. (2017). *Innovasiya sahibkarlığı və texnoparklar*. Bakı.
5. *Kiçik və orta sahibkarlığa dair idarəetmənin daha da təkmilləşdirilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı* (2017). Bakı: Azərbaycan Respublikası. <https://e-qanun.az/framework/37470>

6. *Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi (KOBİA) (2024)*, <https://smb.gov.az/az/nav/haqqimizda>

7. "Mikro, kiçik, orta və iri sahibkarlıq subyektlərinin bölgüsü meyarları"nın təsdiq edilməsi haqqında *Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı* (2018). Bakı: Azərbaycan Respublikası. <https://e-qanun.az/framework/41048>

XÜLASƏ

Təqdim edilən bu məqalədə Azərbaycanın iqtisadi inkişafında kiçik və orta bizneslərin rolu və əhəmiyyəti, onların maliyyələşdirilməsi araşdırılmış və təhlil edilmişdir. Eyni zamanda yaranan çətinliklərdən və həll yollarından bəhs edilmişdir. Tədqiqat rəqəmsal maliyyə xidmətləri, kraudfunding, vençur kapitalı və hökumət tərəfindən dəstəklənən təşəbbüslər də daxil olmaqla müxtəlif innovativ maliyyə alətlərini araşdırır. O, həmçinin maliyyə proseslərinin rasionallaşdırılmasında və az diqqət göstərilən seqmentlərin əhatə dairəsinin genişləndirilməsində fintech-in rolunu qiymətləndirir. Keyfiyyət təhlilləri vasitəsilə bu məqalə bu yeniliklərin Azərbaycanda KOB-ların böyüməsinə və rəqabət qabiliyyətinə necə töhfə verdiyinə dair anlayışı təqdim edir. Əsas tapıntılar göstərir ki, əhəmiyyətli irəliləyiş əldə olunsa da, tənzimləyici məhdudiyyətlər və texnoloji inkişaf kimi problemlər hələ də qalmaqdadır. Araşdırma innovativ KOB-ların maliyyələşdirilməsi üçün daha əlverişli mühitin yaradılması və nəticədə Azərbaycanda iqtisadi diversifikasiyanın və dayanıqlığın dəstəklənməsi üçün iqtisadi və maliyyə institutları üçün tövsiyələrlə yekunlaşır.

Açar sözlər: *biznes, maliyyə, KOB, innovasiya.*

ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИЙ В ФИНАНСИРОВАНИИ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Али Н. Гасанов

Резюме

В представленной статье исследованы и проанализированы роль и значение малого и среднего бизнеса в экономическом развитии Азербайджана, а также их финансирование. В то же время обсуждались проблемы и пути их решения. В исследовании рассматриваются различные инновационные инструменты финансирования, включая цифровые финансовые услуги, краудфандинг, венчурный капитал и инициативы, поддержи-

ваемые государством. В нем также оценивается роль финансовых технологий в рационализации финансовых процессов и расширении охвата недостаточно обслуживаемых сегментов. Благодаря анализу в этой статье представлено глубокое понимание того, как эти инновации способствуют росту и конкурентоспособности МСП в Азербайджане. Ключевые результаты показывают, что, несмотря на значительный прогресс, сохраняются такие проблемы, как нормативные ограничения и внедрение технологий. Документ завершается рекомендациями экономическим и финансовым учреждениям по созданию более благоприятной среды для инновационного финансирования МСП, что в конечном итоге будет способствовать экономической диверсификации и росту в Азербайджане.

Ключевые слова: *бизнес, финансы, МСП, инновации.*

APPLICATION OF INNOVATIONS IN THE FINANCING OF SMALL AND MEDIUM BUSINESSES IN AZERBAIJAN

Ali N. Hasanov

Summary

In this presented article, the role and importance of small and medium businesses in the economic development of Azerbaijan and their financing was investigated and analyzed. At the same time, problems and solutions were discussed. The study examines various innovative financing tools, including digital financial services, crowdfunding, venture capital, and government-backed initiatives. It also assesses the role of fintech in reationalizing financial processes and expanding reach to underserved segments. Through qualitative analyses, this article presents an in-depth understanding of how these innovations contribute to the growth and competitiveness of SMEs in Azerbaijan. Key findings suggest that while significant progress has been made, challenges such as regulatory constraints and technological adoption persist. The paper concludes with recommendations for economic and financial institutions to foster a more conducive environment for innovative SME financing, ultimately supporting economic diversification and growth in Azerbaijan.

Keywords: *business, finance, SME, innovation.*